

С.В. Рудейчук, к.е.н., доц.
Івано-Франківський інститут менеджменту ТНЕУ,
Г.Ю. Хоменко, к.е.н., ст. викл.
Житомирський державний технологічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто специфічні особливості та тенденції розвитку венчурного фінансування на Україні. Визначено роль венчурного капіталу в подальшому розвитку економіки України, що полягає у фінансуванні та розвитку інноваційної діяльності, поширенні новітніх технологій та збільшенні зайнятості високопрофесійного персоналу на території України. Визначено вплив особливостей такого фінансування на формування організації та методики бухгалтерського обліку та економічного аналізу операцій з венчурними інвестиціями. Обґрунтовано необхідність розробки обліково-аналітичного забезпечення управління венчурним фінансуванням інноваційних підприємств, що зумовлена потребою у залученні додаткових коштів венчурних інвесторів для фінансування виробництва та випуску інноваційної продукції підприємств. Визначено напрямки вирішення проблем організації та методики бухгалтерського обліку і економічного аналізу венчурного фінансування інноваційних підприємств відповідно для потреб усіх суб'єктів ведення венчурного бізнесу та з урахуванням особливостей вкладення даного виду капіталу.

Ключові слова: бухгалтерський облік; економічний аналіз; обліково-аналітичне забезпечення; венчурне фінансування; венчурний капітал; венчурні інвестиції; інноваційні підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Ефективність використання венчурних інвестиційних ресурсів безпосередньо пов'язана з раціональною організацією їх обліку. Бухгалтерський облік венчурних інвестицій є досить складною частиною облікової роботи, яка містить різноманітні методи оцінки, обліку, документального оформлення, розкриття інформації у фінансовій звітності. Формування ефективної системи організації бухгалтерського обліку має базуватися на певних засадах, зокрема, систематичне здійснення фінансово-інвестиційного аналізу та наслідків впровадження венчурних інвестицій на діяльність підприємства-реципієнта. Створити дієву систему регламентації бухгалтерського обліку венчурних інвестицій, внутрішнього контролю достовірності та якості облікової інформації на рівні підприємства. Забезпечити можливість адекватного управління фінансовими ресурсами та ризиками венчурного інвестування. Перешкоджаючими факторами становлення та розвитку фондового ринку в нашій країні є непрозорість показників звітності емітентів цінних паперів, проблеми якості та достовірності інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку. Необхідним є удосконалення нормативно-правового, методичного забезпечення венчурного процесу, організаційних та облікових аспектів інноваційної діяльності. Венчурні інвестиції відіграють важливу роль у прискореному та успішному розвитку таких сфер економіки, як комп'ютерні технології, альтернативна енергетика, біоенетика та квантові обчислення.

У країнах Європи та США венчурний капітал є одним з важливих інструментів фінансування науково-дослідних робіт та розвитку високих технологій, підтримки малого та середнього бізнесу. На жаль, роль венчурного капіталу у зазначених галузях в Україні залишається незначною. Формування інститутів венчурного фінансування і розвиток венчурного бізнесу в Україні було започатковано у 1992 році, і процес їх становлення та удосконалення відбувався досить повільно. Лише у травні 1998 року в Україні, за пропозицією Європейської асоціації венчурного капіталу, було відкрито секцію венчурного капіталу, основним завданням якої є сприяння розвитку венчурного інвестування в Україні. Перші кроки з використання принципів венчурного бізнесу були розпочаті не в області фінансування ініціативних підприємницьких проектів, а з метою виходу з кризи і підвищення ефективності роботи приватизованих підприємств, утім це є одним із традиційних напрямків венчурного бізнесу [4].

Як показує зарубіжний досвід, розвиток венчурної індустрії у більшості залежить від рівня державної підтримки, яка створює сприятливі умови для розвитку венчурних фондів. Наприклад, в Голландії законодавством гарантовано покриття половини можливих збитків, пов'язаних із венчурним інвестуванням в приватні компанії. Таке цілеспрямоване державне втручання забезпечило швидкий розвиток венчурної індустрії в західноєвропейських країнах. На початку 1980 років Західна Європа значно поступалася США сукупними обсягами венчурного капіталу, а вже в середині 1990-х років перегнала їх [8, с. 264].

Виходячи з того, що інноваційні продукти є об'єктами інтелектуальної власності, обов'язковою умовою їх існування є документальна фіксація (офіційна реєстрація) такого продукту розробником або автором права власності на результати інноваційної діяльності на державному рівні. До таких документів належать патенти на винаходи, свідоцтва, ліцензії, які закріплюють за суб'єктами здійснення інноваційної діяльності авторські та суміжні з ними права, інакше кажучи, виникає інтелектуальна власність. Останнє належить до складу нематеріальних активів підприємства, та від використання якої вони отримують економічні вигоди у формі доходів.

Оскільки інноваційна діяльність характеризується високим ступенем підприємницького ризику, а її інвестори та кредитори мають невизначеність щодо доцільності фінансування інноваційного проекту, то виникає потреба в науковому обґрунтуванні венчурного фінансування та розробці його обліково-аналітичного забезпечення, адаптованого до інформаційних потреб управління та суб'єктів фінансування.

Необхідність активізації венчурного фінансування інноваційної діяльності в сфері наукових розробок вимагає наявності достовірних даних про діяльність інноваційних підприємств, а також щодо обсягів та особливостей такого залучення коштів з метою управління венчурним фінансуванням інноваційних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню сучасного стану та тенденцій розвитку організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку та аналізу венчурного фінансування інноваційних підприємств присвятили свої праці такі вчені, як Є.С. Акельєв [1], О.В. Бабінська [2], С.С. Гринкевич [6], В.В. Клименко [8], А.І. Нікконен [9], О.М. Петрук, С.З. Мошенський [10], А.Л. Войтишкіна, І.Ю. Корхов [5], А.Е. Живица [7] та ін. Віддаючи належне науковим доробкам попередників у дослідженні організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку та економічного аналізу венчурного фінансування інноваційних підприємств, варто зазначити, що окремі питання, зокрема розгляд венчурного фінансування у складі об'єктів бухгалтерського обліку та економічного аналізу, методи оцінки венчурних проектів, порядок визначення ефективності венчурних вкладень, організаційно-методичні засади формування обліково-аналітичної інформації в контексті задоволення потреб управління залишаються недостатньо дослідженими, потребують систематизації та удосконалення. Необхідність вирішення вказаних проблемних питань зумовлює актуальність і вибір теми наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є виявлення тенденції розвитку організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку та аналізу венчурного фінансування інноваційних підприємств.

Викладення основного матеріалу. Одним із найголовніших видів ресурсів у ХХІ столітті для успішного ведення бізнесу та мінімізації його ризиків є інформація. Вчасно отримана та достатня економічна інформація дозволяє уникнути невизначеності, визначити загрози підприємницької діяльності та прийняти заходи щодо мінімізації негативних наслідків господарських операцій, господарських процесів, а в нашому випадку інноваційної діяльності.

Безверхий К.В. [3] визначає інформацію як відомості про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси, тобто все те, що розширює уявлення про об'єкт дослідження. Автор вказує, що мета інформаційного забезпечення – це надання менеджерам, відповідальним за досягнення конкретних виробничих цілей, управлінської інформації. Однак, облікову інформацію науковець пропонує розуміти як сукупність даних про стан керованого об'єкта до і після виконання ним керуючих розпоряджень.

Таким чином, для можливості формування ефективної системи управління венчурним фінансуванням підприємств-інноваторів першочерговим завданням є створення такого інформаційного забезпечення, яке відповідало всім інформаційним потребам усіх ланок управління інноваційного підприємства. Це дозволить оцінювати стан та рівень забезпеченості

підприємства-реципієнта венчурними фінансовими ресурсами, здійснювати контроль за їх використанням та дотриманням показників проектно-кошторисної документації інвестиційного проекту, визначати та аналізувати вплив різних факторів навколишнього середовища та загроз на залучення венчурних інвестицій в майбутньому.

Дієва інформаційна система інноваційного підприємства дозволяє здійснювати ефективне управління венчурним фінансуванням, що сприяє отриманню значних обсягів прибутку та виправдання високих ризиків інвесторів, що фінансували інноваційний проект.

Вважаємо, що інформаційне забезпечення управління венчурним фінансуванням інноваційних підприємств є досить складним функціональним комплексом дій, який, в результаті, дозволяє безперервно здійснювати планування, аналіз, контроль та прийняття ефективних управлінських рішень щодо дотримання напрямків використання венчурних інвестицій (цільового фінансування) та доцільності залучення нових траншів відповідно до етапів виготовлення інноваційного продукту. Тому враховуючи нагальну суб'єктив господарювання у створенні повного та достовірного інформаційного забезпечення підприємства, визначивши його сутність та окресливши особливості діяльності інноваційного підприємства, нами виділено основні організаційні складові інформаційного забезпечення управління венчурним фінансуванням підприємств-інноваторів (рис. 1).

Рис. 1. Організаційні складові інформаційного забезпечення управління венчурним фінансуванням підприємств-інноваторів

Варто зауважити, що обліково-аналітичне забезпечення управління венчурним фінансуванням інноваційного підприємства є складовою загального інформаційного забезпечення управління суб'єктом господарювання, під яким ми звикли розуміти процес збору, реєстрації, накопичення та обробки даних про обсяги венчурних інвестицій згідно з траншами та раундами фінансування, джерел його походження (власне, залучене, цільове), а також передачі отриманої обліково-аналітичної інформації задля прийняття на її основі управлінських рішень, щодо ефективності використання венчурного фінансування та доцільності подальших інвестицій в інноваційних проект.

Отже, дослідивши специфіку інформаційного забезпечення управління інноваційної діяльністю, що отримує вкладення венчурних інвестицій, а також ідентифікувавши в ній місце обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством-інноватором, постає необхідність вивчення механізму його формування з урахуванням існуючих проблем венчурного фінансування задля можливості безперебійного надходження фінансових ресурсів на всіх етапах виготовлення інноваційного продукту.

Тривалий час законодавству України в частині регулювання інноваційної діяльності та венчурного бізнесу була властива певна фрагментарність і непослідовність. Лише у 1999 році Верховною Радою України була прийнята Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Базовий закон у цій сфері «Про інноваційну діяльність» вступив у дію після його підписання Президентом лише в 2002 році. Закон визначає мету і принципи державної інноваційної політики. Головною метою державної інноваційної політики визнається створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоздатної продукції. Крім того, Закон визначає правові, економічні й організаційні основи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, установлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямованій на підтримку інноваційної моделі розвитку економіки України. Згідно із Законом, державну підтримку отримують суб'єкти господарювання усіх форм власності, які реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства усіх форм власності, які мають статус інноваційних.

Тобто, на сьогоднішній день залишаються не вирішеними ряд проблемних питань щодо законодавчого регулювання венчурного фінансування інноваційних підприємств. Саме врахування наявних проблемних питань щодо облікового відображення венчурного фінансування інноваційних підприємств на підставі критичного аналізу нормативних документів, які регулюють відносини сторін венчурного бізнесу сприяють усуненню неузгодженостей та забезпечення уніфікації відображення операцій в обліку через розробку Методичних рекомендації щодо обліку венчурного фінансування інноваційних підприємств. Розроблені Методичні рекомендації щодо обліку венчурного фінансування інноваційних підприємств забезпечать різносторонність висвітлення особливостей облікового відображення венчурного фінансування у системі бухгалтерського обліку інноваційних підприємств. У Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку венчурного фінансування інноваційних підприємств необхідно розкривати основні вимоги до визнання, оцінки та відображення в бухгалтерському обліку венчурного фінансування інноваційних підприємств. Застосування такого документа сприятиме підвищенню продуктивності праці облікових працівників та достовірності інформації про залучене інноваційними підприємствами венчурне фінансування, відображеній у фінансовій звітності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Необхідність розробки обліково-аналітичного забезпечення управління венчурним фінансуванням інноваційних підприємств зумовлена потребою у залученні коштів венчурних інвесторів для фінансування виробництва та випуску інноваційної продукції, а також в обґрунтуванні ефективності використання такого фінансування інноваційними підприємствами. Застосування єдиних принципів та методів в управлінні венчурним фінансуванням інноваційних підприємств підвищує якість облікової інформації та економічного аналізу венчурного фінансування для потреб управління. Це дозволило окреслити напрямки вирішення проблем організації та методики бухгалтерського обліку і економічного аналізу венчурного фінансування інноваційних підприємств відповідно для потреб усіх суб'єктів ведення венчурного бізнесу.

Список використаної літератури:

1. Акельєв Е.С. Венчурное финансирование как объект институционального анализа / Е.С. Акельєв // Вестник Томского гос. ун-та: Экономика. – 2009. – № 3 (7). – С. 5–12.
2. Бабінська О.В. Венчурний бізнес в Україні / О.В. Бабінська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Вип. IV. – Чернівці, 2006. – С. 129–139.
3. Безверхий К.В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні : монографія / К.В. Безверхий, Т.В. Бочуля. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 184 с.
4. Білецька Г.М. Організаційно-економічні аспекти використання венчурного капіталу в інноваційній діяльності підприємств / Г.М. Білецька, Я.Р. Мельник // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. збірник ; за ред. І.Г. Ткачук. – Вип. IV. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського нац. ун-ту ім. В.Стефаника, 2008. – Т. 1. – С. 112–115.
5. Войтишкіна А.Л. Венчурное финансирование как новая форма кредитования инновационной деятельности / А.Л. Войтишкіна, И.Ю. Корхов // Науковий вісник ЧДІЕУ / Серія: Економіка. – 2009. – № 1 (2). – С. 175–186.
6. Гринкевич С.С. Стратегія розвитку венчурного фінансування в системі оцінки вартості бізнесу / С.С. Гринкевич. – Вип. 1 // Вісник Донецького ун-ту / Серія В: Економіка і право. – 2008. – С. 202–206.
7. Живица А.Э. Зарубежный опыт венчурного инвестирования как основа активизации деятельности венчурных фондов в Российской Федерации / А.Э. Живица // Вестник УГТУ-УПИ / Серія: Инновации и инвестиции. – 2010. – № 4. – С. 115–125.
8. Клименко В.В. Анализ влияния венчурного капитала на инновационное развитие промышленности / В.В. Клименко // Труды Одесского политехнического университета. – 2006. – Вып. 1 (25). – С. 263–266.
9. Никконен А.И. Венчурный капитал – капитализатор развития инновационной экономики / А.И. Никконен // Всероссийский научный и общественно-просветительский журнал «Инициативы XXI века». – 2010. – № 1. – С. 1–5.
10. Петрук О.М. Теорія та практика венчурного фінансування : монографія / О.М. Петрук, С.З. Мошенський. – Житомир : ЖДТУ, ПП «Рута», 2008. – 248 с.

References:

1. Akel'ev, E.S. (2009), «Venchurnoe finansirovanie kak ob'ekt institutsional'nogo analiza», *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Ekonomika*, Vol. 3 (7), pp. 5–12.
2. Babins'ka, O.V. (2006), «Venchurnyj biznes v Ukraї'ni», *Naukovyj visnyk Chernivets'kogo torgiv'e'no-ekonomichnogo instytutu KNTEU. Ekonomichni nauky*, Vol. 4, pp. 129–139.
3. Bezverhyj, K.V. and Bochulja, T.V. (2014), *Informacijnyj kompleks oblikovoi' systemy ta zvitnist' v Ukraї'ni*, «Centr uchbovoi' literatury», Kyiv, 184 p.
4. Bilec'ka, G.M. and Mel'nyk, Ja.R. (2008), «Organizacijno-ekonomichni aspekty vykorystannja venchurnogo kapitalu v innovacijnij dij'al'nosti pidpryjemstv», *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky regionu: naukovyj zbirnyk*, Vol. 4, No. 1, pp. 112–115.
5. Voytishkina, A.L. and Korkhov, I.Yu. (2009), «Venchurnoe finansirovanie kak novaya forma kreditovaniya innovatsionnoy deyatel'nosti», *Naukovyj visnik ChDIEU. Seriya: Ekonomika*, No. 1 (2), pp. 175–186.
6. Grynkevych, S.S. (2008), «Strategija rozvytku venchurnogo finansuvannja v systemi ocinky vartosti biznesu», *Visnyk Donec'kogo universytetu. Serija V: Ekonomika i pravo*, Vol. 1, pp. 202–206.
7. Zhivitsa, A.E. (2010), «Zarubezhnyy opyt venchurnogo investirovaniya kak osnova aktivizatsii deyatel'nosti venchurnykh fondov v Rossiyskoy Federatsii», *Vestnik UGTU-UPI. Seriya: Innovatsii i investitsii*, No. 4, pp. 115–125.

8. Klimenko, V.V. (2006), «Analiz vliyaniya venchurnogo kapitala na innovatsionnoe razvitie promyshlennosti», *Trudy Odesskogo politekhnicheskogo universiteta*, Vol. 1 (25), pp. 263–266.
9. Nikkonen, A.I. (2010), «Venchnyy kapital – kapitalizator razvitiya innovatsionnoy ekonomiki», *Vserossiyskiy nauchnyy i obshchestvenno-prosvetitel'skiy zhurnal «Initsiativy XXI veka»*, No. 1, pp. 1–5.
10. Petruk, O.M. and Moshens'kyj, S.Z. (2008), *Teoriya ta praktyka venchurnogo finansuvannja*, ZhDTU, PP «Ruta», Zytomyr, 248 p.

РУДЕЙЧУК Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та фінансів Івано-Франківського інституту менеджменту ТНЕУ.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік і аналіз фінансування підприємств

ХОМЕНКО Ганна Юріївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

– бухгалтерський облік, аудит і аналіз венчурного фінансування підприємств.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2016.